

302
FEBRER
2024

LA DIPLOMÀCIA SUBNACIONAL ALS ESTATS UNITS: una pràctica encara en expansió

Agustí Fernández de Losada, investigador sènior i director del Programa Ciutats Globals, CIDOB

De ser una realitat rellevant durant la segona meitat del segle XX, encara que de caràcter episòdic i mirada domèstica, la diplomàcia subnacional als Estats Units ha transitat amb el nou mil·lenni cap a nous esquemes multiactor, més complexos, sofisticats i amb major capacitat d'impacte; esquemes en què algunes organitzacions filantròpiques, el sector privat, *think tanks* altament influents i l'acadèmia tenen un pes molt significatiu.

Avui, l'ambaixadora Nina Hachigian, representant especial dels Estats Units per a la diplomàcia de ciutats i estats, lidera una estratègia que busca guanyar influència al Departament d'Estat amb l'objectiu de situar els governs subnacionals com a peces de pes a l'engranatge de la diplomàcia estatunidenca. Caldrà veure'n l'evolució, sobretot amb Donald Trump a l'horitzó.

En una conjuntura fortament marcada per la reformulació de l'ordre global i per la intensa competició entre els Estats Units i la Xina, la diplomàcia subnacional està adquirint un paper cada vegada més significatiu. En un món que s'urbanitza de manera accelerada, especialment al Sud global, les ciutats exerceixen un paper clau en l'abordatge d'algunes de les principals transformacions econòmiques i socials que s'estan produint. No és possible entendre els pro-

cessos de transició ecològica i digital, la reformulació del model productiu o les noves desigualtats sense situar-les al centre de l'equació.

Avui dia, metròpolis com ara Nova York, París, Londres, Tòquio o Shanghai es troben entre les principals economies del planeta, i no és possible entendre l'Amèrica Llatina sense Sao Paulo, Ciutat de Mèxic o Buenos Aires; ni tampoc l'Àfrica sense Johannesburg, el Caire o Lagos; ni la regió de l'Àsia-Pacífic sense Seül, Sydney o Singapur, o l'Amèrica del Nord sense Los Angeles, Chicago o Toronto, i Europa sense Berlín, Amsterdam, Viena o Barcelona. Les ciutats aglomeren poder polític, econòmic, creativitat i talent; els seus governs compten amb una capacitat normativa cada vegada més gran, promouen drets i impulsen solucions en àmbits crítics com ara la mobilitat i l'habitatge o davant les múltiples formes de desigualtat o fragmentació.

Tot això les ha posicionat com a actors reconeguts i cada vegada més visibles del sistema de les relacions internacionals; actors dinàmics i innovadors que, fins i tot operant en un escenari encara monopolitzat pels estats-nació, impulsen aliances i sumen forces per incidir en les agendes internacionals, es projecten en cerca d'oportunitats econòmiques, generen espais per intercanviar coneixement o teixeixen xarxes de solidaritat en contextos complexos. En una conjuntura de reptes compartits, els alcaldes i les alcaldesses i els seus equips interactuen treballant en xarxa per abordar els desafiaments que tenen davant seu.

El potencial transformador de les ciutats i la seva capacitat per articular-se a escala global no ha passat desapercbut per les grans potències mundials. A Europa, bressol del municipalisme internacional,

la Unió Europea (UE) ha forjat durant dècades una aliança amb els governs locals que ha servit per obrir espais de col·laboració i intercanvi a pràcticament totes les regions del món. Des dels anys noranta del segle passat, Brussel·les ha impulsat diferents programes financers per acompanyar les ciutats en alguns dels principals reptes que encaren, n'ha reforçat les capacitats i les ha reconegudes com a actors clau per al desenvolupament sostenible. Tanmateix, i encara que en els darrers mesos s'està parlant de la necessitat de localitzar el **Global Gateway**¹, el suport europeu a les diverses expressions de la diplomàcia subnacional sembla haver perdut el vigor que tenia (Fernández de Losada i Galcerán-Vercher, 2023).

El potencial transformador de les ciutats i la seva capacitat per articular-se a escala global no ha passat desapercbut per les grans potències mundials.

Diversos analistes també han posat el focus en el pes creixent que les ciutats i els processos d'urbanització tenen en la projecció exterior de la Xina (Curtis i Klaus, 2023). Efectivament, la Iniciativa de la Franja i la Ruta (BRI, per les sigles en anglès) —la pedra angular de l'expansionisme del gegant asiàtic— s'expressa de manera evident en moltes ciutats de tot el món. Les inversions milionàries que la Xina ha facilitat per desenvolupar infraestructures crítiques en entorns urbans de l'Àsia, l'Àfrica i l'Amèrica Llatina, però també a Europa, en són bona prova. En paral·lel, la diplomàcia subnacional xinesa és cada vegada més dinàmica i teixeix vincles a totes les regions del planeta, mentre assegura una presència de pes en algunes de les principals xarxes que operen a escala global.

En aquest context, els Estats Units porten ja alguns anys tractant de posicionar-se a l'ecosistema urbà global. Tot i que, tal com s'analitza en aquest article, això no sempre ha estat així, les grans ciutats i alguns estats del país gaudeixen avui d'una forta presència internacional; una presència marcada per la globalització, per agendes de gran impacte com la climàtica o la migratòria i per la irrupció d'algunes organitzacions filantròpiques amb forta capacitat d'incidència. La diplomàcia subnacional estatunidenca opera sustentada en una narrativa ben construïda, en instruments adreçats a reforçar les seves capacitats i en un vincle que es vol cada vegada més fort amb la política exterior del país.

La diplomàcia comercial i la municipal foreign policy

Durant molts anys, el pes de la diplomàcia subnacional dels Estats Units no ha estat en consonància amb la rellevància que ha tingut i té el país en l'ordre global. Durant la segona meitat del segle xx, en el període comprès des del final de la Segona Guerra Mundial fins a la fi de la Guerra Freda, els marcs de referència que guien l'acció dels governs territorials del país són fonamentalment domèstics. Els assumptes locals i nacionals predominen per damunt de la mirada exterior, en una lògica que es podria qualificar d'insular. Tanmateix, l'anàlisi de l'acció exterior dels governs subnacionals del país durant aquests anys ofereix alguns indicis que cal prendre en consideració. S'hi observa una activitat que es podria definir com a episòdica i que, encara que en alguns períodes és significativa, queda

relativament al marge de les dinàmiques que ocupen el municipalisme internacional de l'època. Ciutats i estats construeixen vincles exteriors, però posen el focus en assumptes de transcendència local, com pot ser el comerç i la captació d'inversions exteriors o la promoció de valors rellevants per a la comunitat, com són la pau, la protecció dels drets humans i la solidaritat.

Malgrat que el municipalisme estatunidenc té presència ja a les primeres expressions del municipalisme internacional de la dècada dels vint del segle passat, la primera fita de la diplomàcia subnacional del país s'ha de situar en el llançament l'any 1956 de la plataforma **Sister Cities International** (SCI). Impulsada pel president Eisenhower, aquesta iniciativa promou d'aleshores ençà l'establiment de milers de relacions de cooperació bilaterals entre ciutats i comtats estatunidencs amb els seus homòlegs a països tercers a tot el globus. L'SCI facilita missions de cooperació tècnica i intercanvi, impulsa projectes de promoció dels drets humans i la pau, així com vincles de caràcter comunitari i programes de voluntariat. L'organització opera, tanmateix, en un marc de rellevància domèstica i poca connexió amb organitzacions similars a altres regions del món.

A la dècada dels vuitanta del s. xx, un bon nombre d'estats i ciutats del país ja compten amb representacions comercials i per a la captació d'inversions a l'exterior. Ciutats com Tòquio —amb 19 delegacions el 1982—, Londres, Brussel·les o Frankfurt acullen les més de 60 oficines permanents que 33 estats i alguna ciutat, com ara Nova York, tenen a més de 70 països al voltant del món (Duchacek, 1984). Segons dades

1. El Global Gateway és la principal estratègia d'inversió exterior de la UE.

de l'Associació Nacional de Governadors², l'any 1981 els estats del país van invertir més en accions promocionals que el mateix Departament de Comerç de l'Administració federal. També les associacions municipalistes se sumen a aquests esforços impulsant campanyes i esdeveniments promocionals com els organitzats per la **US Conference of Mayors** a Zúric i Hong Kong, els anys 1982 i 1983, respectivament, sota el lema «Invest in America's Cities» (ibídem).

Segurament, però, el més destacat de la diplomàcia subnacional a les acaballes del segle passat és allò que el **Center for Innovative Diplomacy (CID)**, amb base a Irvine (Califòrnia), bateja com a *municipal foreign policy*. Efectivament, des de finals dels anys setanta, la dècada dels vuitanta i principis dels noranta, diversos estats i ciutats dels Estats Units desafien les polítiques de l'Administració federal a l'Amèrica Central o Sud-àfrica o s'alineen amb els moviments globals contraris a la proliferació nuclear.

Ciutats com Burlington (Nova Jersey), Pittsburgh (Pensilvània) o Rochester (Nova York) es mobilitzen en contra del suport de l'administració Reagan a les forces anticomunistes i contrarevolucionàries que operen a l'Amèrica Central. I ho fan alineant-se amb sectors importants de les seves pròpies comunitats, aconseguint fons per ajudar les ciutats amb les quals mantenen agermanaments i oferint un lloc segur als milers de refugiats centreamericans que poblen les ciutats dels Estats Units (Leffel, 2018); un moviment que constitueix l'origen de les ciutats santuari.

En paral·lel, i davant la tebior de l'Administració federal, un nombre important de ciutats estatunidenques es posicionen en contra de l'Apartheid que practica el Govern de Sud-àfrica. Fins a 59 ciutats, i alguns estats i comtats, disposen de legislació que prohibeix les inversions al país sud-africà, la qual cosa té un impacte calculat en més de 450.000 milions de dòlars (Spiro, 1986). Així mateix, es mobilitzen en contra de l'Administració federal les més de 160 ciutats que es declaren *Nuclear Free Zones (NFZ)*, que legislen per prohibir la fabricació de components per a armes nuclears als seus territoris. Ho fan per convenció, però també com a reacció a la decisió de l'administració Reagan de desviar fons federals, inicialment previstos per donar suport a les polítiques locals, cap al pressupost de defensa amb l'objectiu d'accelerar la competició nuclear amb la Unió Soviètica (Leffel, 2018).

2. «Committee on International Trade and Foreign Relations, Export Development and Foreign Investment: The Role of the States and its Linkage to Federal Action». Washington DC: National Governors' Association (1981), p. 1.

No obstant això, i malgrat el notable, tot i que episòdic, dinamisme que exhibeix la diplomàcia subnacional estatunidenca, resulta molt significativa l'absència de les grans ciutats d'alguns dels principals debats i processos que es donen al si del municipalisme internacional. La seva presència és menor a esdeveniments considerats clau com la **Cimera de la Terra**, que té lloc a Rio de Janeiro el 1992, o la conferència **Hàbitat II**, celebrada a Istanbul el 1996, on, a més, es convoca la primera Assemblea Mundial de Ciutats i Autoritats Locals (WACLA, per les sigles en anglès). I més significatiu encara, no tenen pes a les organitzacions que componen el denominat **G4+**³, creat en el seu moment per assegurar la interlocució amb les Nacions Unides en el procés d'implementació dels acords aconseguits a la ciutat turca. Aquesta irrellevància pot explicar, en part, la incapacitat de frenar el veto que els Estats Units imposa, juntament amb la Xina i altres països, a la Carta Mundial de l'Autonomia Local⁴.

Durant molts anys, el pes de la diplomàcia subnacional dels Estats Units no ha estat en consonància amb la rellevància que ha tingut i té el país en l'ordre global.

En la mateixa línia, també mantenen un perfil baix a les organitzacions clau en aquell moment. Tot i que la **National League of Cities (NLC)** i la **US Conference of Mayors** són part de la **Unió Internacional d'Autoritats Locals (IULA)**, per les sigles en anglès), les grans ciutats del país no es troben amb les seves homòlogues de tot el món a les principals plataformes que les reuneixen: la Federació Mundial de Ciutats Unides (FMCU)⁵, Summit⁶ o **Metropolis**. D'altra banda, tot i integrar-se en el **Consell Internacional per a les Iniciatives Ambientals Locals (ICLEI)**, per les seves sigles en anglès) als sis anys de la seva fundació, el 1990, tampoc són al procés que deriva l'any 2004 en la fundació de **Ciutats i Governos Locals Units (CGLU)**⁷, la principal organització municipalista a escala global, presidida llavors per l'alcalde de París, i en la primera junta directiva de la qual apareix l'alcalde de South Bay, un municipi de 4.700 habitants de Florida.

3. Integrat per la IULA, la FMCU, Metropolis, Summit i altres organitzacions regionals.

4. «Follow-up to The United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II): Local Implementation of the Habitat Agenda, including The Role Of Local Authorities». HS/C/18/3/Add.1 23 (novembre del 2000).

5. Fundada el 1957 a Aix-les-Bains (França) i integrada per ciutats agermanades de tot el món.

6. Summit Conference of Major Cities of the World (Summit). Nova York és l'única ciutat dels Estats Units que està present en aquesta xarxa fundada el 1985 i desapareguda el 2005.

7. La CGLU és el resultat del procés de fusió de la IULA i l'FMCU.

La globalització, l'activisme climàtic i la filantropia com a catalitzadors d'una diplomàcia subnacional per al segle XXI

Tal com nombrosos autors (Sassen, 2005; Curtis, 2018) s'han encarregat de descriure, el procés de globalització neoliberal que es produeix amb la caiguda del mur de Berlín situa les ciutats globals com a nodes connectors d'un nou ordre global que té els Estats Units com a potència hegemònica. Ciutats com ara Nova York, Los Angeles o Chicago, juntament amb les seves homòlogues a tot el món, irrompen a l'escenari internacional com a peces clau de l'engranatge dels fluxos de capital, béns, serveis i coneixement, encara que també d'alguns dels principals reptes que la globalització posa sobre la taula.

Ciutats com Nova York, Los Angeles, Chicago, San Francisco, Huston o Boston es troben entre els operadors més dinàmics de la diplomàcia urbana global.

En aquest context, l'emergència climàtica se situa com un desafiament global amb una forta transcendència urbana i una gran capacitat de mobilitzar la comunitat internacional. Es tracta d'un repte que reconfigura en gran manera els esquemes a través dels quals opera la diplomàcia urbana i l'orienta cap a una lògica multiactor, més complexa i sofisticada, dotada de major capacitat d'incidència. Efectivament, la lluita contra el canvi climàtic activa una aliança entre les grans ciutats del món i algunes de les principals organitzacions filantròpiques i *think tanks*, fonamentalment estatunidencs. Una aliança que explica, en part, l'auge de la diplomàcia subnacional dels Estats Units, i que ha acostat el municipalisme internacional als marcs de referència polítics, econòmics, socials i culturals que regeixen al país nord-americà.

El 2005, l'aleshores alcalde de Londres, Ken Livingstone, impulsa la creació de la C40, una aliança entre les grans ciutats globals que decideixen compartir estratègies per combatre el canvi climàtic. L'organització, peça clau per a la diplomàcia urbana estatunidenc⁸, té una important capacitat d'incidir en l'agenda climàtica global. Una de les característiques que la defineix és la seva habilitat per sumar visió, estratègia i acció no solament entre alcaldes i alcaldesses, sinó també amb les grans organitzacions filantròpiques estatunidenques i amb el sector privat. L'any 2006, la xarxa s'expandeix amb el suport de la **Clinton Clima-**

te Initiative (CCI) i, des del 2011, rep el suport continuat de **Bloomberg Philanthropies**. D'altra banda, la C40 aposta fortament per incentivar la col·laboració publicoprivada, posant en contacte les empreses i els centres de recerca que desenvolupen solucions amb els governs de les ciutats que les requereixen. Així mateix, ha contribuït a generar nous engranatges connectats amb les múltiples expressions que avui té el multilateralisme. N'és un bon exemple l'**U20**, l'espai que el C40 convoca juntament amb el CGLU, a través del qual les principals ciutats del món, també les estatunidenques, tracten de situar les seves prioritats a l'agenda del G-20.

En una lògica molt similar operen altres instàncies com ara la **Resilient Cities Network** o el **Global Covenant of Mayors (GCoM)**. La primera, impulsada el 2013 des de la Fundació Rockefeller, posa el focus a prestar suport a les ciutats en la definició de plans de resiliència climàtica, un tema que preocupa les ciutats dels Estats Units, les

quals conformen la secció més important de la xarxa, amb 26 membres. La segona, el GCoM, que reuneix milers de governs locals de tot el món —185 dels quals estatunidenques—, se centra a reforçar el lideratge de les ciutats per a l'impuls i el desenvolupament de plans locals d'acció climàtica i transició energètica; a més, introdueix un factor nou en combinar el lideratge d'una junta directiva integrada per alcaldes i alcaldesses, una direcció executiva fruit d'una aliança entre la Comissió Europea i el filantrop i exalcalde de Nova York, Michael Bloomberg, amb la representativitat de les principals agències de les Nacions Unides que treballen en aquest àmbit i les principals xarxes de ciutats. Però la lògica de col·laboració multiactor va més enllà de la qüestió climàtica i s'estén, amb el pas dels anys, a altres àmbits en els quals les ciutats dels Estats Units tenen una presència molt activa. Bon exemple d'això el tenim en el **Mayors Migration Council** —la plataforma finançada entre d'altres per **Open Society Foundations**—, que integra més de 200 ciutats de tot el món, 40 de les quals estatunidenques, l'objectiu del qual és posicionar-les en els debats globals sobre les migracions.

En aquest context, algunes ciutats com Nova York, Los Angeles, Chicago, San Francisco, Huston o Boston es troben entre els operadors més dinàmics de la diplomàcia urbana global; mantenen vincles amb ciutats de tot el món, són presents en els grans espais del multilateralisme urbà i participen en les principals xarxes. Amb tot, en relació amb aquest darrer aspecte, cal destacar que el municipalisme estatunidenc continua tenint una presència molt limitada a les xarxes tradicionals d'arrel europea, aquelles que tenen el seu origen en el moviment municipalista del segle

8. Els Estats Units compta amb 14 ciutats de les 96 que integren la C40. A més, aquesta plataforma ha estat presidida en dues ocasions per alcaldes estatunidencs: Michael Bloomberg, alcalde de Nova York (2010-2013) i Eric Garcetti, alcalde de Los Angeles (2019-2021).

xx, ja que aposta gairebé en exclusiva pels espais multiactor i de nou format. Cal apuntar, en aquest sentit, que la transició de la diplomàcia urbana dels Estats Units i global cap a aquests nous formats ha vingut acompanyada per una cohort de centres de recerca i *think tanks*, la majoria amb seu a Washington i a altres ciutats estatunidenques. La visió que han tingut la **Brookings Institution**, el **Chicago Council on Global Affairs**, la **German Marshall Fund** o, més recentment, el **Truman Center for National Policy** per construir un relat que justifica i acompanya les ciutats del país en la seva acció internacional, ha estat més que notable. Avui, els Estats Units i la seva acadèmia són referents i lideren la producció de coneixement, també aplicat, en l'àmbit de la diplomàcia subnacional.

El suport del Departament d'Estat: molt soroll per no res?

Bona part d'aquest relat formulat des dels escriptors d'alguns dels principals *think tanks* del país ha servit perquè l'Administració federal es posicioni i acompanyi ciutats i estats en els seus esforços diplomàtics. L'objectiu no és solament reforçar la seva capacitat d'impacte, sinó també sumar tots els actius i el potencial de què disposen per complementar la política exterior i de seguretat dels Estats Units, que avui és més inclusiva i diversa, encara que també més complexa. Tanmateix, no som davant una estratègia nova. Ja a les acaballes del 1978, durant l'administració Carter, es crea, al Departament d'Estat, per primera vegada, una oficina encarregada de gestionar el vincle amb els governs locals i estatals. Liderada per l'ambaixador en missió especial **W. Beverly Carter Jr.**, aquesta oficina té un recorregut curt i és suprimida el gener del 1981 després de l'elecció de Ronald Reagan com a president. Les seves funcions van passant d'un departament a un altre i, durant més de trenta anys, queden en un pla marginal fins que, el 2010, durant la primera administració Obama, el Departament d'Estat torna a apostar per un acostament a les ciutats i els estats a través de la denominada *Oficina de la Representant Especial per als Assumptes Globals Intergovernamentals*, encapçalada per **Reta Jo Lewis**.

Aquest acostament respon a una lògica clara. Una part important dels acords que el Govern dels Estats Units assumeix al si de les Nacions Unides i d'altres instàncies del multilateralisme requereixen altres actors com ara les organitzacions de la societat civil, el sector privat o les autoritats locals (Klaus i Singer, 2018) per a la seva implementació. Les agendes lligades al desenvolupament sostenible que s'impulsen entre el 2012 i el 2016 en són bona mostra i troben al Departament d'Estat un actor compromès. Així, destaca la participació del Go-

vern estatunidenc en fòrums clau per a les ciutats com la COP21, el 2015, en la qual s'aconsegueix l'**Acord de París sobre canvi climàtic**, o la Conferència Hàbitat III, que té lloc el 2016 a Quito i en la qual s'aprova la **Nova Agenda Urbana**. L'elecció de Donald Trump a finals d'aquell any, però, posa fi a l'aposta dels Estats Units per les Nacions Unides, el multilateralisme, l'agenda climàtica i les ciutats. De fet, s'inaugura una època marcada pel negacionisme climàtic, l'aïllacionisme internacional i la confrontació amb el món urbà i les

El suport efectiu que el Departament d'Estat presta a les ciutats i als estats en matèria d'acció exterior sembla encara més simbòlic que efectiu.

elits progressistes. En aquest context, resulta significatiu que diversos operadors, des de *think tanks* a membres del Congrés, continuïn reclamant que es recuperi el vincle amb la diplomàcia subnacional i que això s'institucionalitzi a través d'una acció legislativa que eviti la dependència dels successius canvis polítics.

Institucions tan rellevants com el **Council on Foreign Relations** o el Truman Center for National Policy es troben en aquesta línia. El primer publica un article el 2017 en el qual recomana a l'administració del president Trump que torni a crear una oficina especialitzada i que desplegui tot el potencial que té la diplomàcia subnacional del país. Per la seva banda, el segon convoca un grup d'experts d'alt nivell **que, el 2022, publica un informe** en el qual no només es reclama el restabliment d'una oficina, sinó que aposta pel mapatge d'actius, l'expansió de la capacitat d'incidència de les ciutats i els estats a l'exterior, així com el reforçament de les aliances amb *think tanks* i organitzacions filantròpiques que tan bons resultats han donat. El president Biden i el secretari d'estat Blinken es mostren receptius i, aquest mateix any, nomenen l'ambaixadora Nina Hachigian com a representant especial per a la diplomàcia de ciutats i estats. La seva designació no és neutra, ja que, a part d'ambaixadora de carrera, era la vicealcaldessa responsable de relacions internacionals de la ciutat de Los Angeles, un dels emblemes de la diplomàcia urbana nord-americana. Aquest nomenament no ha passat desapercbut per a la comunitat internacional. L'ambaixadora ha mantingut un perfil visible i reconeixible: ha tingut presència a fòrums de molt alt nivell, tant en l'àmbit del multilateralisme —com ara la COP28, celebrada a Dubai, el Fòrum Polític d'Alt Nivell de Nova York o la Conferència de Seguretat de Múnic, tots duts a terme el 2023—, com del municipalisme internacional en les seves múltiples expressions; així mateix, ha reforçat el vincle amb les principals ciutats i estats del país, així com amb el cos diplomàtic, organismes multilaterals, organitzacions filantròpiques, *think tanks*, centres de recerca especialitzats i, també, amb el sector privat.

Tanmateix, i tot i que s'han llançat iniciatives tan rellevants com la **Cimera de les Ciutats de Denver**, que l'any 2023 va reunir alcaldes de tot l'hemisferi en un excel·lent exercici de diàleg polític, o el programa **Cities Forward**, un incipient, encara que prometedor instrument de suport a la cooperació tècnica entre ciutats, la realitat és que la representant especial Hachigian opera amb recursos pressupostaris i professionals molt limitats i amb una posició al si de la Secretaria d'Estat encara perifèrica. El seu equip se situa a l'Oficina de Partenariats Globals i encara no ha aconseguit reconeixement orgànic. De fet, la iniciativa legislativa sobre diplomàcia subnacional presentada els anys 2019⁹ i 2021¹⁰ al Congrés no ha prosperat, malgrat els múltiples i importants suports rebuts.

Apunt final

No hi ha dubte que la diplomàcia subnacional estabilitat ha adquirit, en el decurs dels darrers anys, una dimensió notòria. Del recorregut intermitent, de caràcter episòdic i mirada domèstica que la caracteritza durant la segona meitat del segle XX, ha passat a una experiència que es consolida gradualment i que aposta per nous formats i una agenda de pes; una agenda que la vincula a alguns dels principals desafiaments de la globalització i que la connecta a actors emergents amb una important capacitat d'influència en el context global. A més, el relat que la sustenta és sòlid, la qual cosa la posiciona en els grans debats que cusen el fet urbà amb el global.

Tanmateix, malgrat els esforços i el lideratge de la representant especial, el suport efectiu que el Departament d'Estat presta a les ciutats i als estats en matèria d'acció exterior sembla encara més simbòlic que efectiu. Els recursos que hi destina l'Administració federal són limitats, i l'aposta per la diplomàcia subnacional depèn en molt bona mesura dels grans filantrops. Així, en un context de competició pel lideratge de l'ordre global en què la qüestió urbana continua tenint una forta transcendència, avançar i aprofundir en el compromís inicial expressat pel president Biden i el secretari Blinken té tot el sentit i pot portar molts beneficis. La Xina és en aquest camí. Europa hi era, encara que avui sembla mirar cap a un altre banda. Caldrà veure cap a on van els Estats Units, sobretot ara, amb Donald Trump a l'horitzó.

Referències bibliogràfiques

Curtis, Simon. «Global Cities and the Ends of Globalism». *New Global Studies*, núm. 12 (2018), p. 75-90.

Duchacek, Ivo D. «The International Dimension of Subnational Self-Government». *Publius*, vol. 14, núm. 4 (1984), p. 5-31. Federated States and International Relations, Oxford University Press.

Fernández de Losada, Agustí i Galceran-Verché, Marta. «¿Una Europa a contracorriente? La invisibilidad de las ciudades en las relaciones UE – CELAC». *Revista TIP*, any 12, núm. 2 (2023), p. 26-38.

Klaus, Ian i Singer, Russell. *The United Nations. Local Authorities in Four Frameworks*. Penn Institute for Urban Research, 2018.

Leffel, Benjamin. «Animus of the Underling: Theorizing City Diplomacy in a World Society». *The Hague Journal of Diplomacy*, núm. 13 (2018), p. 502-522.

Sassen, Saskia. «The Global City: Introducing a Concept». *Brown Journal of World Affairs*, núm. 11 (2005), p. 27-43.

Spiro, P.J. «State and Local Anti-South Africa Action as an Intrusion upon the Federal Power in Foreign Affairs». *Virginia Law Review*, vol. 72, núm. 4 (1986), p. 824.

9. S.4426 - City and State Diplomacy Act. 116th Congress (2019-2020). Sponsor: Sen. Christopher Murphy.

10. H.R.4526 - City and State Diplomacy Act. 117th Congress (2021-2022). Sponsor: Rep. Ted Lieu.